

# Förord

I vår roll som universitetslärare i straffrätt har vi sett ett behov av en uppdaterad lärobok om straffrättens speciella del – om brotten.

Arbetet med boken har genomförts i två steg. I ett första steg har bokens författare skrivit enskilda texter. Gustaf Almkvist har skrivit kapitel 11–16, Malou Andersson kapitel 5, Tova Bennet kapitel 17 och kapitel 20–22, Anna Sonnsjö Andersson kapitel 2 och 3, Annika Suominen kapitel 1, Erik Svensson kapitel 18, 19 och 23–25 samt Linnea Wegerstad kapitel 4 och 6–10. Kapitel 23–25 bygger på Svenssons bok *Specialstraffrätt*.

I ett andra steg har Gustaf Almkvist, Tova Bennet, Erik Svensson och Linnea Wegerstad utfört ett redaktionellt arbete. Arbetet har framförallt bestått i att sammanföra de olika textdelarna till en sammanhängande helhet. I detta har ingått redaktionell granskning av textmaterialet, omarbeting av enskilda textavsnitt, liksom åtgärder för att göra texterna enhetliga i fråga om begreppsanvändning, formalia och stil.

Vi vill tacka alla som har engagerat sig i projektet, inte minst genom att läsa och kommentera olika textutkast. Ett särskilt tack riktas till deltagarna vid det symposium som arrangerades i Uppsala i november 2025 och som hade stor betydelse för arbetet med att slutföra projektet. Symposiet finansierades genom bidrag från G Huselius stiftelse vid Uppsala universitet, via Magnus Ulväng. Tack!

Material har kunnat beaktas fram till den 30 mars 2026. Alla synpunkter som kan ha betydelse för kommande upplagor mottages tacksamt.

Lund, Stockholm och Uppsala i maj 2026

*Gustaf Almkvist   Tova Bennet   Erik Svensson   Linnea Wegerstad*

# Innehåll

## **Förkortningar** 25

## **Inledning** 29

## **DEL I**

### **Introduktion** 41

#### **1 Brott mot liv och hälsa** 43

*Annika Suominen*

- 1.1 Inledning 43
- 1.2 Brott mot liv 45
  - 1.2.1 Allmänt om att orsaka annans död 45
  - 1.2.2 Gradindelning mellan mord och dråp 48
  - 1.2.3 Särreglering för barnadrap 50
  - 1.2.4 Vållande till annans död 51
  - 1.2.5 Hantering av en död kropp 52
- 1.3 Brott mot hälsa 54
  - 1.3.1 Inledande om våldsutövning 54
  - 1.3.2 Misshandel 54
  - 1.3.3 Gradindelning av misshandel 57
  - 1.3.4 Särregleringar av könsstympning och omskärelse 58
  - 1.3.5 Vållande av kroppsskada eller sjukdom 59
- 1.4 Framkallande av fara för annan 61
- 1.5 Arbetsmiljöbrott 62

#### **2 Allmänt om frihets- och fridsbrotten** 65

*Anna Sonnsjö Andersson*

- 2.1 Frihet, frid och personlig integritet 65
- 2.2 Ett ständigt expanderande kapitel 67

- 2.3 Makt, tvång och utsatthet 69
- 2.4 Särskilt om olagliga och olovliga beteenden 72
- 2.5 Den fortsatta framställningen av frihets- och fridsbrotten 73

### **3 Frihetskränkningar, exploatering och hedersrelaterade brott 75**

*Anna Sonnsjö Andersson*

- 3.1 Inledning 75
- 3.2 Människorov och olaga frihetsberövande 76
  - 3.2.1 Inledning 76
  - 3.2.2 Människorov 77
    - 3.2.2.1 Allmänt om människorov 77
    - 3.2.2.2 Att bemäktiga sig och föra bort eller spärra in 78
    - 3.2.2.3 Uppsåt att skada, tvinga till tjänst eller utpressa 78
  - 3.2.3 Olaga frihetsberövande 80
    - 3.2.3.1 Allmänt om olaga frihetsberövande 80
    - 3.2.3.2 Föra bort, spärra in eller på annat sätt frihetsberöva 80
    - 3.2.3.3 Frihetsberövandet ska vara olagligt 81
- 3.3 Olaga tvång 82
  - 3.3.1 Inledning 82
  - 3.3.2 Tvinga någon att göra, tåla eller underlåta något 83
  - 3.3.3 Medel vid olaga tvång 84
- 3.4 Exploateringsbrotten: människohandel och människoexploatering 86
  - 3.4.1 Inledning 86
  - 3.4.2 Människohandel 88
    - 3.4.2.1 Allmänt om människohandel 88
    - 3.4.2.2 Det första ledet: otillbörligt medel 90
    - 3.4.2.3 Det andra ledet: handelsåtgärd 91
    - 3.4.2.4 Det tredje ledet: exploateringssyfte 92
  - 3.4.3 Människoexploatering 93
    - 3.4.3.1 Allmänt om människoexploatering 93
    - 3.4.3.2 Det första ledet: otillbörligt medel 94
    - 3.4.3.3 Det andra ledet: utnyttjar offret i viss aktivitet 95

|         |                                                                     |     |
|---------|---------------------------------------------------------------------|-----|
| 3.4.3.4 | Helhetsbedömning: karaktär av exploatering                          | 96  |
| 3.4.4   | Exploateringsbrotten när offret är ett barn                         | 97  |
| 3.5     | Tvångsäktenskapsbrotten, hedersförtryck och oskuldskontrollsbrotten | 97  |
| 3.5.1   | Vad är hedersrelaterade brott?                                      | 97  |
| 3.5.2   | Tvångsäktenskapsbrotten                                             | 98  |
| 3.5.2.1 | Inledning                                                           | 98  |
| 3.5.2.2 | Äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott                             | 99  |
| 3.5.2.3 | Vilseledande till äktenskapsresa (äktenskapsresebrott)              | 103 |
| 3.5.3   | Hedersförtryck                                                      | 104 |
| 3.5.4   | Oskuldskontrollsbrotten                                             | 107 |

#### **4 Olaga hot, ofredande och intrångsbrott 111**

*Linnea Wegerstad*

|         |                                                         |     |
|---------|---------------------------------------------------------|-----|
| 4.1     | Inledning                                               | 111 |
| 4.2     | Olaga hot                                               | 113 |
| 4.3     | Ofredande, uppmaning till självmord och psykiskt våld   | 116 |
| 4.3.1   | Ofredande                                               | 116 |
| 4.3.1.1 | Inledning                                               | 116 |
| 4.3.1.2 | Vissa typer av handlingar                               | 117 |
| 4.3.1.3 | Ägnad att kränka den utsattes frid på ett kännbart sätt | 118 |
| 4.3.1.4 | Måste ofredandet uppfattas av den som utsätts?          | 119 |
| 4.3.2   | Uppmaning till självmord                                | 120 |
| 4.3.3   | Psykiskt våld                                           | 122 |
| 4.4     | Intrångsbrott                                           | 123 |
| 4.4.1   | Hemfridsbrott och olaga intrång                         | 123 |
| 4.4.1.1 | Hemfridsbrott                                           | 123 |
| 4.4.1.2 | Olaga intrång                                           | 124 |
| 4.4.2   | Kränkande fotografering                                 | 126 |
| 4.4.3   | Olovlig identitetsanvändning                            | 129 |
| 4.4.4   | Olaga integritetsintrång                                | 131 |
| 4.4.5   | Övriga intrångsbrott                                    | 135 |

## **5 Fridskränkningensbrotten, olaga förföljelse och barnfridsbrott 139**

*Malou Andersson*

- 5.1 Inledning 139
- 5.2 Grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning 141
  - 5.2.1 Inledning 141
  - 5.2.2 Vissa brottsliga gärningar – brottskatalogen 142
  - 5.2.3 Mot en närstående 143
  - 5.2.4 Led i en upprepad kränkning av personens integritet och ägnat att allvarligt skada självkänslan 144
- 5.3 Olaga förföljelse 146
  - 5.3.1 Inledning 146
  - 5.3.2 Rekvisit 147
- 5.4 Barnfridsbrott 148
  - 5.4.1 Inledning 148
  - 5.4.2 Grundbrottet 150
  - 5.4.3 Bevittna 150
  - 5.4.4 Närstående 152

## **6 Ärekränkningensbrott 153**

*Linnea Wegerstad*

- 6.1 Inledning 153
- 6.2 Förtal 156
  - 6.2.1 Allmänt om förtal 156
  - 6.2.2 En förtalsgrundande uppgift om en identifierbar person 158
    - 6.2.2.1 Uppgiften ska vara ett faktapåstående 158
    - 6.2.2.2 Uppgiften ska vara ägnad att utsätta personen för andras missaktning 159
    - 6.2.2.3 Uppgiften ska lämnas om en identifierbar person 161
  - 6.2.3 Försvarligt att lämna uppgiften 162
  - 6.2.4 Ansvarsfrihet på annan grund 164
  - 6.2.5 Förtal mot avliden 165
- 6.3 Förolämpning 166
- 6.4 Åtalsregler, yttrandefrihetsbrott och betydelsen av rättighetsskyddet 168
  - 6.4.1 Åtalsregler 168

- 6.4.2 Ärekränkingsbrott som tryck- och yttrandefrihetsbrott 169
- 6.4.3 Rättighetsskyddets betydelse 170

## **7 Allmänt om sexualbrotten 173**

*Linnea Wegerstad*

- 7.1 Samhällets sedlighet och individens integritet 173
- 7.2 Kön och sexualitet 176
- 7.3 Den fortsatta framställningen 179

## **8 Sexualbrott mot vuxna 181**

*Linnea Wegerstad*

- 8.1 Översikt över de olika sexualbrotten mot vuxna 181
- 8.2 Våldtäkt och sexuellt övergrepp 182
  - 8.2.1 Sexualhandlingen vid våldtäkt och sexuellt övergrepp 182
    - 8.2.1.1 Den kvalificerade sexuella handlingen i våldtäktsbestämmelsen 182
    - 8.2.1.2 Sexuell handling 185
    - 8.2.1.3 Har gärningspersonens avsikt någon betydelse? 187
    - 8.2.1.4 "Genomför" och "förmår en person att företa eller tåla" – om våldtäkt och sexuellt övergrepp på distans 188
  - 8.2.2 Rekvisitet "inte deltar frivilligt" 189
  - 8.2.3 Tre situationer som utesluter frivillighet 191
    - 8.2.3.1 Första punkten – våld och hot 192
    - 8.2.3.2 Andra punkten – särskilt utsatt situation 194
    - 8.2.3.3 Tredje punkten – missbruk av beroendeställning 197
  - 8.2.4 Vad innebär det att inte delta frivilligt? 200
  - 8.2.5 Gränsfall: erbjudande och vilseledande 203
  - 8.2.6 Uttryck för frivillighet 206
  - 8.2.7 Uppsåt och oaktsamhet vid våldtäkt och sexuellt övergrepp 209
    - 8.2.7.1 Uppsåt 209

|     |         |                                                               |     |
|-----|---------|---------------------------------------------------------------|-----|
|     | 8.2.7.2 | Oaktsam våldtäkt och oaktsamt sexuellt övergrepp              | 210 |
|     | 8.2.8   | Olika grader av våldtäkt och sexuellt övergrepp               | 212 |
| 8.3 |         | Sexuellt ofredande                                            | 214 |
|     | 8.3.1   | Inledning                                                     | 214 |
|     | 8.3.2   | Blottning som är ägnad att väcka obehag                       | 215 |
|     | 8.3.3   | Beteenden som är ägnade att kränka andras sexuella integritet | 216 |
|     | 8.3.4   | Samtycke och uppsåt                                           | 219 |
| 8.4 |         | Bildbaserade sexuella kränkningar                             | 220 |

## **9 Sexualbrott mot barn 223**

*Linnea Wegerstad*

|     |       |                                                                        |     |
|-----|-------|------------------------------------------------------------------------|-----|
| 9.1 |       | Inledning                                                              | 223 |
| 9.2 |       | Våldtäkt mot barn och sexuellt övergrepp mot barn                      | 226 |
|     | 9.2.1 | Två åldersgränser: femton och arton år                                 | 226 |
|     | 9.2.2 | Sexualhandlingen vid våldtäkt mot barn och sexuellt övergrepp mot barn | 228 |
| 9.3 |       | Sexuellt utnyttjande av barn                                           | 230 |
| 9.4 |       | Övriga sexualbrott mot barn                                            | 232 |
|     | 9.4.1 | Utnyttjande av barn för sexuell posering                               | 233 |
|     | 9.4.2 | Utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling                      | 234 |
|     | 9.4.3 | Sexuellt ofredande mot barn                                            | 235 |
|     | 9.4.4 | Kontakt för att träffa ett barn i sexuell syfte                        | 236 |
| 9.5 |       | Ansvarsfrihet om gärningen inte inneburit något övergrepp              | 237 |
| 9.6 |       | Uppsåt och oaktsamhet vid sexualbrott mot barn                         | 239 |
| 9.7 |       | Olika grader av sexualbrott mot barn                                   | 240 |

## **10 Sexualbrott utan brottsoffer 243**

*Linnea Wegerstad*

|      |        |                                            |     |
|------|--------|--------------------------------------------|-----|
| 10.1 |        | Vuxenincest, prostitution och koppleri     | 243 |
|      | 10.1.1 | Inledning                                  | 243 |
|      | 10.1.2 | Samlag med avkomling och samlag med syskon | 243 |
|      | 10.1.3 | Köp av sexuell handling                    | 245 |
|      |        | 10.1.3.1 Bakgrund                          | 245 |
|      |        | 10.1.3.2 Det kriminaliserade området       | 247 |

|        |                                                 |     |
|--------|-------------------------------------------------|-----|
| 10.1.4 | Koppleri                                        | 250 |
| 10.2   | Barnpornografibrott och reglering av pornografi | 251 |
| 10.2.1 | Inledning                                       | 251 |
| 10.2.2 | Barnpornografi                                  | 252 |
| 10.2.3 | Straffbestämmelser rörande pornografi           | 254 |

## DEL II

### Introduktion 259

### 11 Allmänt om förmögenhetsbrotten och de ekonomiska brotten 261

*Gustaf Almkvist*

|        |                                                                                     |     |
|--------|-------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 11.1   | Vad handlar det om?                                                                 | 261 |
| 11.2   | Kopplingen till regler utanför straffrätten                                         | 264 |
| 11.3   | Förmögenhetsbrottens framväxt                                                       | 269 |
| 11.4   | Förmögenhetsbrotten kan struktureras utifrån två huvudkategorier                    | 270 |
| 11.5   | Översikt över förmögenhetsbrotten i de två huvudkategorierna                        | 273 |
| 11.6   | Kravet på skada och vinning är gemensamt för många brott i de två huvudkategorierna | 276 |
| 11.6.1 | Utgångspunkter                                                                      | 276 |
| 11.6.2 | Innebörden av kravet på skada och vinning                                           | 278 |
| 11.6.3 | Egendom utan förmögenhetsvärde. Kompensation                                        | 279 |

### 12 Angrepp på annans besittning eller egendomsrättighet 283

*Gustaf Almkvist*

|        |                                                                                              |     |
|--------|----------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 12.1   | Utgångspunkter                                                                               | 283 |
| 12.2   | Besittningsbegreppet                                                                         | 286 |
| 12.2.1 | Vad är besittning och hur används begreppet i förmögenhetsbrotten?                           | 286 |
| 12.2.2 | I förmögenhetsbrotten är det normalt självständig och omedelbar besittning som är intressant | 288 |
| 12.2.3 | Besittning kan uppkomma, förloras och övergå på olika sätt                                   | 291 |

- 12.2.4 Besittning kan avse även en del icke-fysisk egendom 291
- 12.3 Rättighetsbegreppet 293
  - 12.3.1 Skillnaden mellan äganderätt, säkerhetsrätt och fordringsrätt 293
  - 12.3.2 Det är den obligationsrättsliga sidan av rättigheten som är relevant i förmögenhetsbrotten 294
  - 12.3.3 Ogiltiga rättigheter skyddas normalt inte 295
- 12.4 Tillgreppsbrotten 296
  - 12.4.1 Brottstypernas konstruktion 296
  - 12.4.2 Tillgrepp – grundförutsättningen för alla tillgreppsbrott 298
    - 12.4.2.1 Vad kännetecknar ett tillgrepp? 298
    - 12.4.2.2 Tagande i besittning 298
    - 12.4.2.3 Ett tagande förutsätter att den tidigare besittaren inte medverkar eller samtycker 301
    - 12.4.2.4 Ett tagande utan medverkan eller samtycke kan undantagsvis ändå vara lovligt 303
    - 12.4.2.5 Egenmäktigt förfarande är det grundläggande tillgreppsbrottet 304
    - 12.4.2.6 Brukandefallet av egenmäktigt förfarande, tillgrepp av fortskaffningsmedel och självtäkt 304
  - 12.4.3 Tillägnelse – äganderättskränkningen som gör tillgrepp till stöld 306
  - 12.4.4 Brottsliga intrång i besittning utan tillgrepp 308
- 12.5 Besittningsmissbruksbrotten 309
  - 12.5.1 Brottstypernas konstruktion 309
  - 12.5.2 Gränsdragningen mellan olika rättigheter är central för straffansvaret. Särskilt om svårigheterna med fungibel egendom 312
  - 12.5.3 Förskingring förutsätter att det rör sig om anförtrodd egendom 316
  - 12.5.4 Angrepp på äganderätt (tillägnelse och frånhändande) – sakförskingring och olovligt förfogande 320
  - 12.5.5 Angrepp på säkerhetsrätt – olovligt förfogande och undantagsvis förskingring 322

- 12.5.6 Angrepp på redovisningsfordringar  
– fordringsförskingring 323
- 12.5.7 Hittegods, res derelicta och fyndförseelse 325
- 12.6 Skadegörelsebrotten 327

### **13 Angrepp på annans förmögenhet med ett visst tillvägagångssätt 329**

*Gustaf Almkvist*

- 13.1 Utgångspunkter 329
- 13.2 Tvång (rån och utpressning) 332
  - 13.2.1 Brottstypernas konstruktion 332
  - 13.2.2 Råntvång och rånmedel 334
  - 13.2.3 Rånmedlet 334
  - 13.2.4 Rån förutsätter att dispositionen utförs av den som utsatts för rånmedlet och att det sker omedelbart 336
  - 13.2.5 Stöld- och motvärnsfallet – inget krav på att medlet har varit nödvändigt. Rån av mindre allvarlig art 337
  - 13.2.6 Utpressning 338
- 13.3 Vilseledande (bedrägeri och oredligt förfarande) 338
  - 13.3.1 Brottstypernas konstruktion 338
  - 13.3.2 Gärningspersonen ska orsaka en villfarelse 340
  - 13.3.3 Vilseledande genom underlåtenhet? 341
  - 13.3.4 Ett vilseledande kan vara rättsenligt 345
  - 13.3.5 Villfarelsen ska orsaka en disposition 346
  - 13.3.6 Datorbedrägeri 348
- 13.4 Utnyttjande av någon i en utsatt situation (ocker) 349
  - 13.4.1 Brottstypens konstruktion 349
  - 13.4.2 Ockersituationerna 350
  - 13.4.3 Sambandet mellan ockersituationen, gärningspersonens agerande och rättshandlingen 353
  - 13.4.4 Disproportionen mellan förmånen och det eventuella vederlaget 355
- 13.5 Mellanmansbrotten (trolöshet mot huvudman och behörighetsmissbruk) 356
  - 13.5.1 Brottstypernas konstruktion 357
  - 13.5.2 Ekonomisk förtroendeställning (trolöshet mot huvudman) 358

- 13.5.3 Behörighet oberoende av ekonomisk förtroendeställning (behörighetsmissbruk) 361
- 13.5.4 Missbruk av förtroendeställningen eller behörigheten 363

## **14 Brottsliga åtgärder med brottsvinster 365**

*Gustaf Almkvist*

- 14.1 Utgångspunkter 366
- 14.2 Häleri 368
  - 14.2.1 Utgångspunkter 368
  - 14.2.2 Sakhäleri 372
    - 14.2.2.1 Inledning 372
    - 14.2.2.2 Förbrottet måste vara ett fränhändandebrott 373
    - 14.2.2.3 Vid vissa varianter av sakhäleri behöver förbrottet inte bevisas fullt ut 374
    - 14.2.2.4 Det ska röra sig om befattning med egendomen som har varit föremål för förbrottet 377
    - 14.2.2.5 Befattningen ska vara ägnad att försvåra ett återställande 380
  - 14.2.3 Vinningshäleri 383
  - 14.2.4 Fordringshäleri 387
- 14.3 Penningtvätt 389
  - 14.3.1 Utgångspunkter 389
  - 14.3.2 Penningtvättsbrott 393
    - 14.3.2.1 Egendomen ska härröra från brottslighet 393
    - 14.3.2.2 Gärningspersonen ska vidta en åtgärd med egendomen av något av tre slag 395
  - 14.3.3 Åtgärder i osäkerhet om möjligt penningtvättssyfte (näringspenningtvätt) 401

## **15 Gradindelning och konkurrens i förmögenhetsbrotten 405**

*Gustaf Almkvist*

- 15.1 Utgångspunkter 405
- 15.2 Gradindelningar och straffskalor 406

|        |                                                          |     |
|--------|----------------------------------------------------------|-----|
| 15.2.1 | Tre grupper av brottstyper när det gäller straffnivåerna | 406 |
| 15.2.2 | Normalgruppen                                            | 407 |
| 15.2.3 | Lindriga gruppen                                         | 411 |
| 15.2.4 | Särskilt allvarliga gruppen                              | 411 |
| 15.3   | Konkurrens mellan olika straffbud                        | 414 |
| 15.3.1 | Olikartad konkurrens och medbesträffade gärningar        | 414 |
| 15.3.2 | Konkurrens mellan olika straffbud avseende samma gärning | 414 |
| 15.3.3 | Medbesträffade gärningar avseende olika straffbud        | 416 |
| 15.4   | Antalsräkning av brott inom samma straffbud              | 418 |

## **16 Vissa brott mot det ekonomiska systemet och den offentliga ekonomin** 421

*Gustaf Almkvist*

|          |                                   |     |
|----------|-----------------------------------|-----|
| 16.1     | Inledning                         | 421 |
| 16.2     | Korruptionsbrotten                | 421 |
| 16.2.1   | Utgångspunkter                    | 422 |
| 16.2.2   | Mutbrott                          | 423 |
| 16.2.2.1 | Brottstypernas konstruktion       | 423 |
| 16.2.2.2 | Åtgärd kopplad till en förmån     | 424 |
| 16.2.2.3 | Personkretsen                     | 425 |
| 16.2.2.4 | Tjänstesambandet                  | 427 |
| 16.2.2.5 | Förmånen ska vara otillbörlig     | 430 |
| 16.2.2.6 | Gradindelning och konkurrens      | 433 |
| 16.2.3   | Indirekt korruption               | 434 |
| 16.2.3.1 | Utgångspunkter                    | 434 |
| 16.2.3.2 | Handel med inflytande             | 434 |
| 16.2.3.3 | Vårdslös finansiering av mutbrott | 435 |
| 16.3     | Borgenärsbrotten                  | 435 |
| 16.3.1   | Utgångspunkter                    | 436 |
| 16.3.2   | Obeståndsbrotten                  | 437 |
| 16.3.3   | Exekutionsbrotten                 | 439 |
| 16.3.4   | Gradindelning och konkurrens      | 440 |
| 16.4     | Bokföringsbrottet                 | 441 |
| 16.4.1   | Utgångspunkter                    | 441 |

|          |                                                            |     |
|----------|------------------------------------------------------------|-----|
| 16.4.2   | Bokföringsskyldighet                                       | 442 |
| 16.4.3   | Åsidosättande av bokföringsskyldigheten                    | 445 |
| 16.4.4   | Huvudsaksrekvisitet                                        | 446 |
| 16.4.5   | Gradindelning och konkurrens                               | 448 |
| 16.5     | Skattebrotten                                              | 450 |
| 16.5.1   | Utgångspunkter                                             | 450 |
| 16.5.2   | Straffansvar för oriktig eller underlåten uppgift          | 452 |
| 16.5.2.1 | De flesta av skattebrotten kretsar kring samma grundfrågor | 452 |
| 16.5.2.2 | Oriktig uppgift                                            | 454 |
| 16.5.2.3 | Fara för felaktig skatt                                    | 455 |
| 16.5.2.4 | Gradindelning och konkurrens vid skattebrott               | 456 |
| 16.5.3   | Skatteavdragsbrott och försvårande av skattekontroll       | 458 |
| 16.5.4   | Frivilligt tillbakaträdande                                | 459 |
| 16.6     | Bidragsbrotten                                             | 459 |
| 16.6.1   | Utgångspunkter                                             | 460 |
| 16.6.2   | Det straffbara agerandet                                   | 461 |
| 16.6.3   | Gradindelning och konkurrens                               | 463 |

### **DEL III**

#### **Introduktion** 467

#### **17 Allmänfarliga brott** 469

##### *Tova Bennet*

|        |                                                     |     |
|--------|-----------------------------------------------------|-----|
| 17.1   | Inledning                                           | 469 |
| 17.2   | Om begreppet fara                                   | 471 |
| 17.3   | Mordbrand                                           | 475 |
| 17.3.1 | Inledning                                           | 475 |
| 17.3.2 | Anlägga brand                                       | 475 |
| 17.3.3 | Fara för liv och hälsa eller omfattande förstörelse | 476 |
| 17.3.4 | Skuldtäckning                                       | 478 |
| 17.3.5 | Mer och mindre allvarliga gärningar                 | 479 |
| 17.4   | Allmänfarlig ödeläggelse                            | 480 |
| 17.5   | Sabotagebrott                                       | 483 |

|          |                                                   |     |
|----------|---------------------------------------------------|-----|
| 17.5.1   | Inledning                                         | 483 |
| 17.5.2   | Sabotageobjekt och sabotagehandlingar             | 484 |
| 17.5.3   | Specialsabotagebrotten                            | 487 |
| 17.5.4   | Sabotage mot blåljusverksamhet                    | 488 |
| 17.5.4.1 | Inledning                                         | 488 |
| 17.5.4.2 | Otillbörlig åtgärd                                | 489 |
| 17.5.4.3 | Ägnad att allvarligt försvåra eller hindra        | 489 |
| 17.5.4.4 | Blåljusverksamhet                                 | 491 |
| 17.5.4.5 | Skuldtäckning och allvarlighetsgrad               | 492 |
| 17.6     | Allmänfarlig vårdslöshet                          | 493 |
| 17.7     | Spridande av gift eller smitta                    | 495 |
| 17.7.1   | Inledning                                         | 495 |
| 17.7.2   | Allmän fara                                       | 496 |
| 17.7.3   | Spridande av gift eller smitta                    | 496 |
| 17.7.4   | Förgöring                                         | 499 |
| 17.7.5   | Skuldtäckning och allvarlighetsgrader             | 500 |
| 17.8     | Underlåtenhet att avvärja allmänfara              | 500 |
| 17.9     | Ansvarsfrihet för den som frivilligt avvärjt fara | 503 |

## **18 Terrorism** 507

*Erik Svensson*

|          |                                                    |     |
|----------|----------------------------------------------------|-----|
| 18.1     | Allmänt om terrorism                               | 507 |
| 18.1.1   | Vad är terrorism?                                  | 507 |
| 18.1.2   | Terrorism som straffrättsligt begrepp              | 508 |
| 18.2     | Brottstyper                                        | 510 |
| 18.2.1   | Terroristbrott och särskilt allvarlig brottslighet | 510 |
| 18.2.2   | Terroristbrott                                     | 511 |
| 18.2.2.1 | Allmänt                                            | 511 |
| 18.2.2.2 | Kvalificering (i): gärningens allvar               | 513 |
| 18.2.2.3 | Kvalificering (ii): överskjutande uppsåt           | 514 |
| 18.2.3   | Deltagande i och samröre med terroristorganisation | 515 |
| 18.2.4   | Övriga brottstyper i terroristbrottslagen          | 517 |
| 18.2.4.1 | Allmänt                                            | 517 |
| 18.2.4.2 | Brottstyper                                        | 517 |
| 18.3     | Straffansvar och prevention                        | 520 |

## **19 Äkthets- och sanningsbrott 525**

*Erik Svensson*

- 19.1 Allmänt om äkthets- och sanningsbrott 525
  - 19.1.1 Bakgrund 525
  - 19.1.2 Gemensamma utgångspunkter i 14 och 15 kap. 526
- 19.2 Begreppsparen äkta-falsk och sann-osann 528
- 19.3 Fara i bevishänseende 530
- 19.4 Urkundsbegreppet 532
  - 19.4.1 Allmänt om urkundsbegreppet 532
  - 19.4.2 Fysiska handlingar som urkunder (14 kap. 1 § andra stycket 1) 534
    - 19.4.2.1 Handling 534
    - 19.4.2.2 Handlingens bevisfunktion 535
    - 19.4.2.3 Utställarangivelse 535
    - 19.4.2.4 Originalkaraktär 536
  - 19.4.3 Elektroniska urkunder (14 kap. 1 § andra stycket 2) 537
  - 19.4.4 Bevismärken som urkunder (14 kap. 1 § andra stycket 3) 539
- 19.5 Förfalskningsbrotten 540
  - 19.5.1 Bakgrund och skyddsintressen 541
  - 19.5.2 Urkunds förfalskning 541
    - 19.5.2.1 Allmänt 541
    - 19.5.2.2 Förfalskningsåtgärd 542
    - 19.5.2.3 Obehörighetsrekvisitet 543
  - 19.5.3 Övriga förfalskningsbrott 544
- 19.6 Sanningsbrotten 545
  - 19.6.1 Allmänt 546
  - 19.6.2 Sanningsbrott relaterade till urkunder och andra handlingar 546
    - 19.6.2.1 Allmänt 546
    - 19.6.2.2 Osant intygande 547
    - 19.6.2.3 Missbruk av urkund och av handling 548
  - 19.6.3 Menedsbrott 550
    - 19.6.3.1 Allmänt 550
    - 19.6.3.2 Bakgrund och skyddsintressen 550
    - 19.6.3.3 Laga ed och sanningsförsäkran 552

- 19.6.3.4 Lämna osann uppgift eller förtiga  
sanningen 553
- 19.6.3.5 Undantagsregeln i 15 kap. 4 § 556
- 19.6.3.6 Exempel på relationen mellan reglerna för  
ansvar och undantag vid mened 558
- 19.6.3.7 Gradindelning 562
- 19.6.3.8 Uppsåt och personlig oaktsamhet 562
- 19.6.4 Övriga sanningsbrott, relaterade till  
brottmålsprocessen 563

## **20 Allmänt om brott mot allmän ordning och allmän verksamhet 567**

*Tova Bennet*

- 20.1 Inledning 567
- 20.2 Allmänheten och det allmänna 568
- 20.3 Ordning och störningar 569
- 20.4 Ordning och frihet i det gemensamma rummet 570

## **21 Brotten mot allmän ordning 573**

*Tova Bennet*

- 21.1 Inledning 573
- 21.2 Upplopp 574
  - 21.2.1 Inledning 574
  - 21.2.2 När en folksamling stör allmän ordning 574
  - 21.2.3 Ordningsstörande uppsåt 575
  - 21.2.4 Skingringsbefallning 576
  - 21.2.5 Deltagare, anstiftare och anförare 577
  - 21.2.6 Särskilt om våldsamt upplopp 578
  - 21.2.7 Särskilt om ohörsamhet mot ordningsmakten 579
  - 21.2.8 Förhållande till andra straffbestämmelser 580
- 21.3 Störande av förrättning eller allmän sammankomst 581
  - 21.3.1 Inledning 581
  - 21.3.2 Störa eller söka hindra 582
  - 21.3.3 Förrättning eller allmän sammankomst 584
  - 21.3.4 Förhållande till andra straffbestämmelser 585
- 21.4 Uppvigling 586
  - 21.4.1 Inledning 586

|          |                                                        |     |
|----------|--------------------------------------------------------|-----|
| 21.4.2   | Uppmaning till brott genom meddelande till allmänheten | 587 |
| 21.4.3   | Mer och mindre allvarliga gärningar                    | 588 |
| 21.4.4   | Förhållande till andra straffbestämmelser              | 590 |
| 21.5     | Hatbrott                                               | 590 |
| 21.5.1   | Om begreppet hatbrott                                  | 590 |
| 21.5.2   | Hets mot folkgrupp                                     | 592 |
| 21.5.2.1 | Inledning                                              | 592 |
| 21.5.2.2 | Uppmana till våld, hota och uttrycka missaktning       | 594 |
| 21.5.2.3 | Uttalande eller meddelande som sprids                  | 596 |
| 21.5.2.4 | Skyddade grupper                                       | 597 |
| 21.5.2.5 | Förnekandefallen                                       | 600 |
| 21.5.2.6 | Mer och mindre allvarliga gärningar                    | 602 |
| 21.5.3   | Olaga diskriminering                                   | 603 |
| 21.6     | Förargelseväckande beteende                            | 604 |
| 21.6.1   | Inledning                                              | 604 |
| 21.6.2   | Att väcka förargelse hos allmänheten                   | 605 |
| 21.6.3   | Förargelseväckande åsikter                             | 607 |
| 21.6.4   | Förhållande till andra straffbestämmelser              | 608 |
| 21.7     | Involverande av underårig i brottslighet               | 608 |
| 21.7.1   | Inledning                                              | 608 |
| 21.7.2   | Brott eller brottslig verksamhet                       | 609 |
| 21.7.3   | Det involverade barnets roll                           | 610 |
| 21.7.4   | Mer och mindre allvarliga gärningar                    | 611 |
| 21.7.5   | Förhållandet till andra straffbestämmelser             | 612 |

## **22 Brotten mot allmän verksamhet 615**

### *Tova Bennet*

|        |                                                         |     |
|--------|---------------------------------------------------------|-----|
| 22.1   | Inledning                                               | 615 |
| 22.2   | Brott mot myndighetsutövning                            | 616 |
| 22.2.1 | Inledning                                               | 616 |
| 22.2.2 | Tjänstemän vid myndighetsutövning                       | 618 |
| 22.2.3 | Våld, hot och angrepp                                   | 620 |
| 22.2.4 | Förolämpning mot tjänsteman                             | 623 |
| 22.2.5 | Våldsam motstånd                                        | 625 |
| 22.2.6 | Ett utökat skydd för utövare av samhällsnyttig funktion | 626 |

- 22.3 Tjänstefel 628
  - 22.3.1 Inledning 628
  - 22.3.2 Handling eller underlåtenhet vid myndighetsutövning 629
  - 22.3.3 Att åsidosätta vad som gäller för uppgiften 630
  - 22.3.4 Ansvarsfrihet vid ringa brott 631
  - 22.3.5 Subsidiaritetsregeln 632
- 22.4 Brott mot rättsskipningen 632
  - 22.4.1 Inledning 632
  - 22.4.2 Övergrepp i rättssak 633
  - 22.4.3 Skyddande av brottsling 634
  - 22.4.4 Främjande av flykt 636

## **23 Narkotikabrott 641**

*Erik Svensson*

- 23.1 Allmänt om narkotikabrottslighet 641
  - 23.1.1 Bakgrund 641
  - 23.1.2 Skyddsintressen 643
  - 23.1.3 Begreppet narkotika 646
  - 23.1.4 Jurisdiktion 647
- 23.2 Narkotikabrott 648
  - 23.2.1 Bestämmelsens struktur 648
  - 23.2.2 Olovlighetsrekvisitet 649
  - 23.2.3 Närmare om ansvar enligt 1 § första stycket 651
  - 23.2.4 Ansvar enligt andra och tredje styckena 654
  - 23.2.5 Gradindelning 655
  - 23.2.6 Uppsåt och oaktsamhet 657
- 23.3 Övriga narkotikarelaterade brott i korthet 658

## **24 Trafikbrott 661**

*Erik Svensson*

- 24.1 Allmänt om trafikbrottslighet 661
  - 24.1.1 Bakgrund 661
  - 24.1.2 Definitioner 662
  - 24.1.3 Internationella förhållanden 663
- 24.2 Trafikbrotten i urval 664
  - 24.2.1 Vårdslöshet i trafik 664

## *Innehåll*

|          |                                             |     |
|----------|---------------------------------------------|-----|
| 24.2.1.1 | Gärningsrekvisit                            | 664 |
| 24.2.1.2 | Uppsåt och personlig oaktsamhet             | 666 |
| 24.2.1.3 | Gradindelning                               | 667 |
| 24.2.2   | Olovlig körning                             | 668 |
| 24.2.3   | Rattfylleri                                 | 670 |
| 24.2.3.1 | Ansvarsförutsättningar                      | 670 |
| 24.2.3.2 | Gradindelning                               | 672 |
| 24.2.4   | Smitning                                    | 673 |
| 24.2.5   | Trafikbrott enligt bestämmelser utanför TBL | 675 |
| 24.2.6   | Vissa konkurrensfrågor                      | 675 |

## **25 Vapenbrott 677**

*Erik Svensson*

|        |                                   |     |
|--------|-----------------------------------|-----|
| 25.1   | Bakgrund och begrepp              | 677 |
| 25.2   | Vapenbrott                        | 679 |
| 25.2.1 | Rekvisit                          | 679 |
| 25.2.2 | Gradindelning                     | 680 |
| 25.2.3 | Övriga brott mot VapenL i korthet | 682 |
| 25.3   | Åtals- och konkurrensfrågor       | 683 |
| 25.3.1 | Åtalsbegränsning                  | 683 |
| 25.3.2 | Vissa konkurrensfrågor            | 683 |

## **Källor 685**

## **Rättsfallsregister 707**